

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення Вченої ради

ЧНУ імені Петра Могили

Протокол № 7 від «31» серпня 2023 р.

Ректор Леонід КЛИМЕНКО

ПОЛОЖЕННЯ
про ОРГАНІЗАЦІЮ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
ЗДОБУВАЧІВ ПІ РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ (PhD)
у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили

1. Загальна частина

- 1.1. Відділ аспірантури та докторантури є науково - навчальною структурою ЧНУ ім. П. Могили і становить собою осередок післядипломної освіти, яка спрямована на підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук.
- 1.2. Відкриття і закриття аспірантури та докторантури здійснює Вчена рада ЧНУ ім. П. Могили, контроль за її діяльністю - проректор з наукової роботи. Діяльність у галузі підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів університету регламентується Законом України від 01.07.2014 р. №1556-VII «Про вищу освіту» (зі змінами), Постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 «Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії», Статутом Університету, указами Президента України, постановами та нормативними документами Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Міністерства освіти і науки України, іншими нормативно-правовими актами, а також цим Положенням. Основним критерієм ефективності діяльності відділу є кількість захищених дисертацій здобувачами під час навчання в аспірантурі та докторантурі, тому потребує ширшого запровадження практика відбору претендентів для вступу – з досвідом практичної роботи і вже складеними кандидатськими іспитами.
- 1.3. Напрями підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук на наступний рік з переліком відповідних спеціальностей, за поданням інститутів, кафедр та рад факультетів / інститутів розглядаються Вченою радою і затверджуються ректором ЧНУ ім. П. Могили з наступним поданням у Міністерство освіти і науки України до 20 грудня поточного року.
- 1.4. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється: в аспірантурі університету за очною (денна, вечірня) або заочною формою навчання, тобто з відривом від виробництва (денна форма) та без відриву від виробництва (вечірня і заочна) форми навчання. Підготовка осіб в аспірантурі та докторантурі університету здійснюється за рахунок коштів державного бюджету України (за державним замовленням), або за кошти юридичних та фізичних осіб (на умовах контракту). Кількість аспірантів, підготовка яких здійснюється поза державним замовленням, визначається ректором за поданням кафедр, узгодженим з проректором з наукової роботи за умови наявності коштів.
- 1.5. Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі становить чотири роки, а підготовка доктора наук у докторантурі — два роки. Періоди, коли аспірант не має можливості працювати над дисертацією з поважних причин, передбачених законодавством, не включаються до терміну навчання. До терміну навчання в аспірантурі не включається знаходження у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, по догляду за дитиною до досягнення нею

трирічного віку, а також відсутність з інших поважних причин, передбачених законодавством України. Вчена рада ЧНУ ім. П. Могили оцінює також інші обставини, що унеможливили роботу над дисертацією. Рішення з цього питання приймає ректор.

1.6. Аспірантура вважається успішно завершеною за умови виконання аспірантом дисертаційного дослідження, схвалення дисертації кафедрою із захистом в разовій спеціалізованій раді або подання її на захист до разової спеціалізованої ради. Аспірант або докторант, який захистився до закінчення строку підготовки в аспірантурі або докторантурі, має право за власним вибором:

- отримати одноразову виплату в сумі залишку стипендії, передбаченої у бюджеті вищого навчального закладу (наукової установи) на відповідний календарний рік та за власною заявою бути відрахованим з аспірантури (докторантури);

- отримати за власною заявою оплачувану академічну відпустку на термін, що залишився до завершення нормативного строку підготовки в аспірантурі, або докторантурі.

Якщо аспірант захистив дисертацію на другому чи третьому році підготовки в аспірантурі та був обраний за конкурсом на відповідну посаду наукового (науково-педагогічного) працівника в такому вищому навчальному закладі (науковій установі), то загальна сума залишку стипендії нараховується йому як щомісячна надбавка до заробітної плати. За успішний своєчасний захист аспіранту або докторанту виплачується премія згідно колективного договору ЧНУ імені Петра Могили.

2. Прийом до аспірантури

2.1. До аспірантури ЧНУ ім. П. Могили приймаються громадяни України, які мають вищу освіту і кваліфікацію магістра, володіють українською та іноземною мовами. Громадяни інших держав можуть бути зараховані до аспірантури на підставі угод, укладених з ЧНУ ім. П. Могили, або відповідно до міждержавних і міжурядових угод. Умови вступу до аспірантури іноземних громадян регулюються Правилами прийому та навчання іноземних громадян у ЧНУ ім. П. Могили. Особа, яка подає для вступу до аспірантури диплом, що виданий іноземним вищим навчальним закладом, допускається до вступних випробувань на рівні з іншими особами. Зарахування такого вступника здійснюється в разі успішного складення ним вступних випробувань та прийняття вченою радою університету рішення про визнання його диплома.

2.2. В аспірантуру приймаються особи з обраною темою та науковим керівником, складеним планом та дисертації. При вступі до аспірантури потрібно подавати схематичний варіант наукового дослідження з означенням основних етапів роботи та звітних матеріалів.

2.3. Особи, які вступають до аспірантури, подають на ім'я ректора такі документи:

- заяву-анкету;
- листок обліку кадрів;

- автобіографію;
- копію диплома про повну вищу освіту та додатку до нього;
- список опублікованих наукових праць і винаходів (за наявності);
- рекомендацію до аспірантури (за наявності);
- 4 фотокартки 3x4;
- копію паспорта;
- копію довідки про присвоєння ідентифікаційного номеру.

2.4. Для проведення прийому до аспірантури створюється комісія під головуванням проректора з наукової роботи. Члени комісії, кількість яких не може перевищувати 3-х осіб з кожної спеціальності, призначаються наказом ректора з числа провідних вчених.

2.5. Приймальна комісія приймає рішення стосовно допуску до вступу в аспірантуру, про що вступникові сповіщається до початку вступних іспитів. Приймальна комісія може відмовити в допуску до вступу у зв'язку з неподанням усіх або окремих документів, що вказані в п. 2.4. цього Положення, або подання їх після встановленого терміну.

2.6. Вступники в аспірантуру складають іспити зі спеціальності та іноземної мови (за вибором вченої ради вищого навчального закладу (наукової установи) в обсязі, який відповідає рівню B2 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти). Вступник, який підтвердив свій рівень знань, зокрема англійської мови, дійсним сертифікатом тестів TOEFL, або International English Language Testing System, або сертифікатом Cambridge English Language Assessment, звільняється від складення вступного іспиту з іноземної мови. Під час визначення результатів конкурсу зазначені сертифікати прирівнюються до результатів вступного випробування з іноземної мови з найвищим балом.

2.7. Прийом вступних іспитів в аспірантуру проводять комісії, які призначив ректор у відповідному наказі. До складу комісій включаються кандидати та доктори наук, які проводять наукові дослідження за відповідною спеціальністю та відповідають за виконання відповідної освітньо-наукової програми. До складу предметної комісії з іноземної мови можуть включатися також особи, які не мають наукового ступеня і вченого звання, але вільно володіють відповідною іноземною мовою і за рішенням вченої ради можуть кваліфіковано оцінити рівень знання відповідної мови вступником.

2.8. За проведення вступних іспитів до аспірантури на кожного екзаменатора відведена 1 год. на 1 вступника. Кількість членів у комісії - не більше 3-х.

2.9. При вступі до аспірантури враховується рекомендація для вступу до аспірантури, яка видана відповідною кафедрою та затверджена відповідною радою факультету ЧНУ ім. П. Могили, або Вченою радою іншого вищого навчального закладу.

Рекомендація випускникам ЧНУ ім. П. Могили можуть надаватися за наявності:

- диплома з відзнакою;

- публікацій у наукових виданнях, які включені до затвердженого переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватись результати дисертаційних робіт.

2.10. На підставі результатів іспитів приймальна комісія виносить рішення щодо кожного вступника. При рівності балів перевагу при зарахуванні мають особи, що рекомендовані кафедрою та радою факультету / інституту ЧНУ ім. П. Могили, або вченою радою іншого вищого навчального закладу, мають наукові публікації. Зарахування до аспірантури проводиться наказом ректора. Рішення про прийом до аспірантури або відмова в прийомі повідомляється вступникові у п'ятиденний термін після прийняття рішення приймальною комісією.

3. Організація навчання

3.1. Кожному аспірантові ухвалою Вченої ради призначається науковий керівник з числа наукових або науково-педагогічних працівників з науковим ступенем. Науковий керівник консультує аспіранта з наукової проблематики, контролює виконання ним затвердженого індивідуального плану та несе відповідальність за якісне виконання дисертаційної роботи. Науковий керівник, який є доктором наук, може здійснювати одночасне наукове керівництво, як правило, не більше п'яти здобувачів наукових ступенів, включаючи тих, що здобувають науковий ступінь доктора наук.

Науковий керівник, який має ступінь кандидата наук, може здійснювати одночасне наукове керівництво роботою над дисертаціями, як правило, не більше трьох здобувачів наукового ступеня доктора філософії.

На здійснення наукового керівництва роботою над дисертацією одного аспіранта науковому керівникові відводиться щороку 50 академічних годин наукової роботи. Рішенням вченої ради аспіранту може бути призначено два наукових керівники з відповідним розподілом годин навантаження та обов'язків між ними.

3.2. Тема дисертації та індивідуальний план роботи над нею розглядається кафедрою і затверджується ухвалою Вченої ради протягом двох місяців за поданням рішення кафедри або ради факультету / інституту.

3.3. Освітньо-наукова програма та навчальний план аспірантури складаються з освітньої та наукової складових. Освітньо-наукова програма та навчальний план аспірантури є основою для формування аспірантом індивідуального навчального плану та індивідуального плану наукової роботи, які погоджуються з науковим керівником та затверджуються вченою радою протягом двох місяців з дня зарахування особи до аспірантури.

3.4. Аспірант працює за індивідуальним планом та звітує двічі на рік (навесні та восени) про його виконання на засіданнях кафедри, перед відділом аспірантури та проректором з наукової роботи. За спільним схвальним рішенням всіх підрозділів аспіранта переводять на наступний навчальний рік.

3.5. Результативність навчання в аспірантурі оцінюється за наступними показниками:

Аспіранти першого року навчання повинні:

1. Відвідувати заняття.

2. Подати у відділ аспірантури витяг із засідання кафедри про затвердження наукового керівника.

3. Подати у відділ аспірантури витяг із засідання кафедри та вченої ради структурного підрозділу університету (факультету або інституту) про затвердження теми дисертації; затверджений індивідуальний план роботи аспіранта, підписаний науковим керівником.

4. Пройти атестацію на засіданні кафедри за перше півріччя навчального року та заповнити індивідуальний план.

5. Затвердити атестацію на засіданні вчених рад факультетів або інститутів за перше півріччя навчального року. Семестровий та річний звіти про навчання в аспірантурі проводити за конкретизованою схемою.

- Автор
- Науковий керівник
- Мета дослідження (з визначенням наукової та практичної компонент)
- Актуальність дослідження
- Загальна гіпотеза
- Над якою науковою проблемою працює та яку задачу розв'язує аспірант
- Тема
- Об'єкт дослідження
- Предмет дослідження

При захисті річного (піврічного) звіту до початкової блок-схеми наукового дослідження додаються розроблені наукові результати у вигляді таблиці (пункт плану: задачі дослідження; наукова новизна; висновки; з вказівкою сторінок на яких викладено матеріал у тексті роботи) з основним текстом роботи.

6. Подати у відділ аспірантури результати атестацій:

а) витяги із засідання вченої ради факультету або інституту та засідання кафедри;

б) заповнений і підписаний індивідуальний план роботи аспіранта.

Для переведення на другий рік навчання аспіранти повинні:

1. Успішно скласти іспити, заліки.

2. Проявляти ініціативу і виконувати завдання наукового керівника стосовно теми наукового дослідження.

3. Підібрати відповідну літературу і написати аналітичний розділ дисертації.

4. Сформулювати цілі та завдання дослідження, вибрати й оволодіти методами дослідження та розв'язування поставлених завдань.

5. Провести наукові дослідження та апробацію одержаних результатів дослідження на наукових конференціях і підготувати та опублікувати дві статті у фахових виданнях.

Аспірантам другого і третього року необхідно:

1. Пройти педагогічну практику (підготувати і прочитати лекції із спеціальності, провести лабораторні або практичні заняття зі студентами під керівництвом наукового керівника) у терміни, визначені спеціалізованою кафедрою. Про результати практики доповісти на засіданні кафедри та подати у відділ аспірантури витяг із засідання.

Затвердити атестацію на засіданні вчених рад факультетів або інститутів за другий/третій рік навчання. Звіт проводити за схемою:

- Автор
- Науковий керівник
- Мета дослідження (з визначенням наукової та практичної компонент)
- Актуальність дослідження
- Загальна гіпотеза
- Над якою науковою проблемою та яку задачу розв'язує аспірант
- Тема
- Об'єкт дослідження
- Предмет дослідження
- Очікувана наукова новизна
- Практична значущість
- Основні завдання
- Організація дослідження
- Методи дослідження

2. Провести експериментальні дослідження, визначені індивідуальним планом роботи аспіранта.

3. Результати дослідження періодично доповідати на наукових семінарах і засіданнях спеціалізованої кафедри та провести їх апробацію не менш ніж на двох наукових конференціях з даного фаху.

4. Опублікувати або подати до друку не менше двох статей у фахових виданнях.

5. Закінчити збирання матеріалу для завершення дисертаційного дослідження.

6. Написати і подати на перевірку науковому керівникові та провідним спеціалістам з даного фаху другий і третій розділи дисертації.

7. Чітко сформулювати етапи завершення дисертаційного дослідження.

Аспіранти четвертого року навчання повинні:

1. Опублікувати основні результати дисертаційного дослідження у фахових виданнях та провести їх апробацію на наукових конференціях.

2. Чітко сформулювати висновки дисертації і показати особистий внесок аспіранта у виконання поставленого наукового завдання під час проведення даного наукового дослідження.

3. Повністю завершити роботу над дисертацією.

4. Підготуватися до попереднього захисту кандидатської дисертації на засіданні кафедри.

5. Пройти атестацію на засіданні кафедри за весь період навчання.

Затвердити атестацію на засіданні вчених рад факультетів або інститутів за четвертий рік навчання. Звіт про чотири роки навчання в аспірантурі проводити за схемою

- Автор
- Науковий керівник
- Мета дослідження (з визначенням наукової та практичної компонент)
- Актуальність дослідження
- Концепція дослідження
- Загальна гіпотеза
- Над якою науковою проблемою та яку задачу розв'язує аспірант
- Тема
- Об'єкт дослідження
- Предмет дослідження
- Наукова новизна
- Практичне значення результатів дослідження
- Основні завдання
- Організація дослідження
- Особистий внесок
- Вірогідність і аргументованість результатів дослідження
- Експериментальна база дослідження
- Теоретичне значення результатів дослідження
- Впровадження результатів дослідження
- Публікації
- Апробація
- Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами
- Ключові слова
- Структура дисертації
- Методи дослідження
- Методологічна основа дослідження
- Теоретична основа дослідження
- Висновки

3.6. Подати дисертаційні матеріали до спеціалізованої вченої ради.

3.7. Для проведення наукових досліджень за обраною темою аспіранти можуть бути відряджені як до наукових центрів і провідних вищих навчальних закладів України, так і закордонних. Витрати, які пов'язані з їх відрядженням, проводяться згідно із законодавством України.

3.8. Аспіранти щорічно користуються канікулами тривалістю два місяці (липень, серпень), які включаються до загального терміну навчання.

3.9. Аспірант, який не виконує у встановлений термін затверджений індивідуальний план, за поданням кафедри, ради факультету / інституту відраховується з аспірантури за рішенням Вченої ради та наказом ректора. Аспірант може бути відрахований з аспірантури за порушення Статуту ЧНУ ім. П. Могили, Положення про навчання в ЧНУ ім. П. Могили, Постановою

Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 «Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», цього положення, правил внутрішнього розпорядку ЧНУ ім. П. Могили, а також за протиправні дії.

- 3.10. За наявності вакансій та відповідного фінансування аспірант, що брав перерву в навчанні з поважних причин, може бути поновлений на термін, що залишився, крім випадків відрахування за протиправні дії.
- 3.11. Складання іспитів аспірантами за термін навчання в аспірантурі є обов'язковою складовою процесу навчання та подальшого присудження наукового ступеня доктора філософії.
- 3.12. Аспіранти заочної форми навчання навчаються за окремим навчальним планом затвердженим вченою радою університету.

4. Права та обов'язки аспіранта

- 4.1. Аспірант має право:
 - користуватися навчально-виробничою, науковою, культурно-спортивною, оздоровчою базою ЧНУ ім. П. Могили;
 - на визнання результатів навчання здобутих у неформальній або інформальній освіті. Порядок визнання таких результатів навчання здійснюється відповідно до Положення «Про порядок визнання в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили результатів навчання здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти».
 - отримувати всі види наукової інформації і наукове консультування;
 - брати участь у науковій діяльності кафедри;
 - переривати навчання в аспірантурі з поважних причин з подальшим поновленням;
 - отримувати державну стипендію встановленого розміру;
 - обирати і бути обраним в органи самоврядування ЧНУ ім. П. Могили;
 - на безпечні і нешкідливі умови праці;
- 4.2. Аспірант за час навчання в аспірантурі зобов'язаний:
 - виконати індивідуальний план роботи над дисертацією;
 - звітувати про хід виконання дисертаційних досліджень на засіданнях кафедри та на засіданнях науково-методичного семінару;
 - завершити роботу над дисертацією і подати її до захисту до разової спеціалізованої ради;
 - дотримуватися Статуту ЧНУ ім. П. Могили, Положення про навчання в ЧНУ ім. П. Могили, Постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 «Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії», цього Положення і Правил внутрішнього розпорядку ЧНУ ім. П. Могили.
- 4.3. Суперечки, що можуть виникати між аспірантами і ЧНУ ім. П. Могили, вирішуються у відповідності зі Статутом ЧНУ ім. П. Могили та чинним законодавством.

5. Порядок переривання навчання в аспірантурі

- 5.1. Аспіранти ЧНУ ім. Петра Могили можуть переривати навчання в аспірантурі з подальшим його продовженням з таких причин:
- професійне стажування у закордонних науково-дослідницьких центрах та університетах;
 - необхідність проведення дисертаційного дослідження за межами університету;
 - хвороба (тривалістю понад один місяць);
 - перебування у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, доглядом за дитиною до досягнення нею трирічного віку.
- 5.2. В інших випадках, що виключили можливість працювати над дисертацією, Вчена рада університету за поданням відповідного відділу оцінює обставини і визначає термін, на який продовжується навчання в аспірантурі (до одного року).
- 5.3. Загальний термін перерв у навчанні у зв'язку з хворобою не може перевищувати один рік. Якщо аспірант потребує лікування тривалістю понад один рік, то він відраховується у зв'язку із станом здоров'я.
- 5.4. Для переривання навчання в аспірантурі з подальшим продовженням аспірант за п'ятнадцять днів до початку бажаного терміну переривання подає на ім'я ректора, проректора з наукової роботи заяву, погоджену з науковим керівником і завідувачем кафедри. До заяви повинні додаватись документи, які висвітлюють і підтверджують причини переривання (офіційне запрошення на стажування, підтвердження отримання гранту, лікарняні листи, довідка ЛКК, свідоцтво про народження дитини тощо). Якщо переривання навчання в аспірантурі пов'язане з виконанням дисертаційного дослідження, додається розгорнутий план роботи чи проведення дослідження на період стажування.
- 5.5. Про переривання та продовження навчання в аспірантурі робиться запис у трудовій книжці згідно з наказом, який готує відділ. Період переривання не включається до терміну навчання в аспірантурі. Стипендія в цей час не сплачується.
- 5.6. У випадку, якщо аспірант після закінчення терміну переривання навчання в аспірантурі не поновив свій статус, тобто не зареєструвався у відділі аспірантури протягом десяти днів, то він/вона підлягає відрахуванню з останнього дня переривання навчання в аспірантурі, зазначеного у наказі.

Завідувач відділу аспірантури
та докторантури

Алла УЖВА

Проректор з наукової роботи та
міжнародного співробітництва

Алла КОВАЛЬ